

สันติในเงาแห่งความขัดแย้ง*

PEACE IN THE SHADOW OF CONFLICT

ศักดิ์ดา หารเทศ^{1*}, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว)¹, พระเมธีวัชรบัณฑิต (हरषा धम्महाโส)²,
พระปราโมทย์ วาทโกวิโท²

Sakda Hanthet^{1*}, Phrakru Nitithambundit (Suriya Kongkawai)¹, Phra Methiwatcharabandit (Hansa Dhammahaso)², Phra Pramote
Vatagovito²

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: sakda.han@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ "สงคราม สงค์ด่วน" (Mad Unicorn) ผ่านกรอบทฤษฎีสามมิติ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีพื้นที่ทางสังคม "สนามประลอง" ของบูร์ดิเยอ และหลักพุทธสันติวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ เรื่องราวของสันติ แซ่ลี ชายหนุ่มจากครอบครัวยากจนที่สร้างธุรกิจขนส่งเพื่อแก้แค้นเจ้าสัวคณิน สะท้อนความซับซ้อนของความขัดแย้ง ผลการวิเคราะห์พบว่า ความขัดแย้งในซีรีส์มีหลากหลายมิติ ทั้งด้านข้อมูล ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ โครงสร้าง และค่านิยม แรงขับเคลื่อนหลักมาจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามทฤษฎีมาสโลว์ ตั้งแต่ความต้องการทางสรีรวิทยาไปจนถึงการบรรลุศักยภาพสูงสุด ในขณะที่การแข่งขันใน "สนามประลอง" ทางธุรกิจเกิดจากการช่วงชิงทุนสี่ประเภท คือ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนสังคม และทุนสัญลักษณ์ การวิเคราะห์ผ่านมุมมองพุทธสันติวิธีเผยให้เห็นว่า ความขัดแย้งเกิดจากการขาดการพัฒนาตามหลักภาวะ 4 ประกอบด้วย กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) ศีลภาวนา (การพัฒนาทางศีลธรรม) จิตตภาวนา (การพัฒนาทางจิตใจ) และปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) สันติในฐานะตัวละครหลักแสดงให้เห็นถึงการขาดการควบคุมอารมณ์ การใช้กลยุทธ์ที่ขาดจริยธรรม และการมองปัญหาแบบ "แพ้-ชนะ" แทนที่จะแสวงหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย บทความนี้จึงเสนอหลักพุทธสันติวิธีเป็นแนวทางแก้ไขความขัดแย้งที่ต้นเหตุ ผ่านการพัฒนาตนเองภายในเพื่อสร้างสันติภาพที่แท้จริง ซึ่งจะป้องกันความขัดแย้งใหม่และสนับสนุนการสร้างสังคมที่สันติอย่างยั่งยืน การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการแก้ไขความขัดแย้งอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงภายในบุคคลควบคู่กับการปรับปรุงโครงสร้างทางสังคม

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง, ลำดับขั้นความต้องการ, สนามประลอง, สงคราม สงค์ด่วน, หลักพุทธสันติวิธี

* Received 3 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 27 June 2025

Abstract

This article aims to analyze the conflict[†]s portrayed in the series "Mad Unicorn" through a three-dimensional theoretical framework, encompassing Maslow's hierarchy of needs, Bourdieu's concept of the social space as a "field," and the Buddhist peace approach. It employs a qualitative, descriptive-analytical methodology. The narrative follows Santi Saelee, a young man from an impoverished family who establishes a transportation business to seek revenge on the wealthy tycoon Khanin, illustrating the multifaceted nature of conflict. The analysis reveals that the conflicts in the series manifest across multiple dimensions, including data, interests, relationships, structural factors, and values. The primary driving forces arise from fundamental human needs, as outlined in Maslow's theory, ranging from physiological necessities to self-actualization. Simultaneously, competition within the business "field" reflects struggles over four types of capital: economic, cultural, social, and symbolic. From the perspective of the Buddhist peace approach, these conflicts stem from a lack of development in the four Bhāvanās (ภาวนา 4): Kāyabhāvanā (physical development), Sīlabhāvanā (moral development), Cittabhāvanā (mental development), and Paññābhāvanā (intellectual development). As the protagonist, Santi exemplifies emotional instability, unethical conduct, and a win-lose mindset, rather than a pursuit of mutually beneficial solutions. Therefore, this article proposes the Buddhist peace approach as a means of addressing conflicts at their root through internal self-development, fostering genuine peace. This approach not only aims to prevent future conflict but also contributes to the creation of a sustainable, peaceful society. The study underscores that sustainable conflict resolution requires both individual inner transformation and systemic social reform.

Keywords: Conflict, Hierarchy of Needs, Field, Mad Unicorn, Buddhist Peaceful Means

บทนำ

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ในทุกสังคมมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่มคน หรือแม้กระทั่งระหว่างประเทศ รากเหง้าของความขัดแย้งเหล่านี้มักเกิดจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดของทรัพยากร ส่งผลให้เกิดการแข่งขันและการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด การเจริญเติบโต และการยืนหยัดในสังคม (สุนทรี พรหมเมศ, 2564) ตั้งแต่อารยธรรมมนุษย์เริ่มต้นขึ้น

[†] Received 3 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 27 June 2025

ความขัดแย้งได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเต็มไปด้วยเรื่องราวของสงคราม การปฏิวัติ การต่อสู้เพื่อสิทธิ และความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการหลากหลายและซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางกายภาพ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และความปลอดภัย หรือความต้องการทางจิตใจ เช่น การยอมรับ เกียรติยศ และการเป็นที่รัก (บุครินทร์ เลิศขลิทสกุล, 2565)

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโครงสร้าง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553) ความขัดแย้งในระดับบุคคลมักเกิดขึ้นจากความแตกต่างในความคิดเห็น ค่านิยม ความต้องการ หรือผลประโยชน์ระหว่างบุคคล ในขณะที่ความขัดแย้งในระดับโครงสร้างมีต้นกำเนิดมาจากระบบหรือโครงสร้างทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม (Deutsch, M., 1973) โดยทั้งสองระดับมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก ความขัดแย้งในระดับโครงสร้างสามารถส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในระดับบุคคลได้ เนื่องจากโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมอาจสร้างแรงกดดันและความไม่พอใจในหมู่ปัจเจกบุคคล ในทางกลับกัน ความขัดแย้งในระดับบุคคลจำนวนมากที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและแพร่หลายก็อาจสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดำรงอยู่ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในที่สุด การทำความเข้าใจความสัมพันธ์แบบสองทางนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืน (Galtung, J., 1969)

นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก ก็เป็นแหล่งที่มาของความขัดแย้งที่สำคัญ ความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีและผู้ที่ไม่ มีระหว่างผู้ที่มีอำนาจและผู้ที่ไม่อำนาจ ระหว่างผู้ที่ได้รับการศึกษาและผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา (ฐานิดา บุญวรรณ, 2565) ล้วนเป็นปัจจัยที่สร้างความตึงเครียดและความขัดแย้งในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นอีกปัจจัยใหม่ที่เพิ่มความซับซ้อนให้กับความขัดแย้งในศตวรรษนี้ ในบริบทของประเทศไทย ความขัดแย้งในสังคมก็มีลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อนเช่นกัน ตั้งแต่ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทางสังคม ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า ในเรื่องค่านิยมและวิถีชีวิต ความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ความขัดแย้งในครอบครัว ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม และความขัดแย้งในที่ทำงานที่เกิดจากการแข่งขันและความกดดันในการทำงาน

ความสำคัญของการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้ง จึงไม่ได้อยู่ที่การหลีกเลี่ยงหรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไป เพราะความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์และสังคม แต่อยู่ที่การเข้าใจสาเหตุ กลไก และผลกระทบของความขัดแย้ง เพื่อที่จะสามารถจัดการและแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่จะช่วยลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้ง แต่ยังสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นโอกาสในการเรียนรู้ การพัฒนา และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่ดีกว่าเดิม การศึกษาความขัดแย้งในมิติทางวิชาการได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการจากสาขาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจิตวิทยา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา และสันติศึกษา ได้พัฒนาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ เพื่ออธิบายและหาทางแก้ไขความขัดแย้ง ทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้เราเข้าใจความขัดแย้งในมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับจิตใจของบุคคล ระดับกลุ่มและองค์กร ไปจนถึงระดับสังคมและระหว่างประเทศ ที่ผ่านมามีในประเทศ

ไทยยังไม่ได้มีการศึกษาเรื่องราวความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ ผ่านมุมมองพุทธสันติวิธี บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ดังอย่าง "สงคราม ส่งด่วน" โดยใช้ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคมและตำแหน่งของบุรดิเยอ และหลักพุทธสันติวิธีเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

ซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" (Mad Unicorn) ผลงานการประพันธ์และกำกับโดยคุณณฐพล บุญประกอบ ที่เข้าฉายเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2568 บนช่องทาง Netflix นำเสนอภาพสะท้อนความขัดแย้งในโลกธุรกิจอย่างสมจริงผ่านเรื่องราวของ สันติ แซ่ลี ชายหนุ่มจากครอบครัวยากจนที่มีความทะเยอทะยานสร้างธุรกิจขนส่งเพื่อแก้แค้นเจ้าสัวคณิน การเดินทางของสันติจากเด็กแว้นบนดอยสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งด่วนกลายเป็นกระแสวิพากษ์ที่สะท้อนความซับซ้อนของความขัดแย้งในศตวรรษที่ 21 เนื้อเรื่องของซีรีส์นำเสนอความขัดแย้งหลายมิติ ทั้งความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างสันติกับเจ้าสัวคณิน/เคน ที่เริ่มต้นจากการที่สันติถูกโกงกิจการและพัฒนาไปสู่สงครามราคาในธุรกิจขนส่ง ความขัดแย้งด้านข้อมูลจากการแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด และความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ทั้งภายในองค์กรและในครอบครัว การที่สันติใช้กลยุทธ์ลดราคาค่าขนส่งจาก 25 บาท เหลือ 19 บาท เพื่อต่อสู้กับ Easy Express (MGRONLINE, 2568) สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของการแข่งขันทางธุรกิจที่ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ แต่ยังกระทบถึงพนักงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ความสำคัญของการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้งผ่านกรณีศึกษาจากซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" จึงไม่ได้อยู่ที่การหลีกเลี่ยงหรือจัดความขัดแย้งให้หมดไป เพราะความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์และสังคม แต่อยู่ที่การเข้าใจสาเหตุ กลไก และผลกระทบของความขัดแย้ง เพื่อที่จะสามารถจัดการและแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

แรงขับเคลื่อนจากความต้องการ (มิตที่มองไม่เห็น)

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow, A. H., 1970) ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ระดับ โดยเรียงจากความต้องการพื้นฐาน ไปยังความต้องการระดับสูงสุด ดังนี้

ระดับที่ 1 ความต้องการทางสรีรวิทยา (Physiological Needs) ความต้องการทางสรีรวิทยาเป็นความต้องการพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ประกอบด้วย อาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย การนอนหลับ และความต้องการทางเพศ ความต้องการเหล่านี้มีความสำคัญสูงสุดเพราะหากไม่ได้รับการตอบสนอง มนุษย์จะไม่สามารถอยู่รอดได้ ตัวอย่างเช่น คนที่หิวโหยจะมุ่งเน้นไปที่การหาอาหารเป็นหลัก โดยไม่สนใจเรื่องอื่น ๆ หรือคนไร้บ้านจะให้ความสำคัญกับการหาที่พักพิงมากกว่าการแสวงหาความสำเร็จในอาชีพ

ระดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการทางสรีรวิทยาได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมุ่งสู่ความต้องการความปลอดภัย ซึ่งรวมถึงความปลอดภัยทางร่างกาย ความมั่นคงทางการเงิน ความปลอดภัยในสุขภาพ และความมั่นคงในชีวิต ตัวอย่างเช่น การมีงานทำที่มั่นคง การมีประกันสุขภาพ การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอาชญากรรม หรือการมีเงินออมไว้สำหรับยามฉุกเฉิน

ระดับที่ 3 ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) ความต้องการนี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การได้รับความรักและการยอมรับจากผู้อื่น รวมถึงมิตรภาพ ความรัก และความเป็นสมาชิกของครอบครัวหรือชุมชน ตัวอย่างเช่น การมีเพื่อนสนิท การมีคู่ครอง การเป็นสมาชิกของชมรมหรือองค์กร การได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน

ระดับที่ 4 ความต้องการการยกย่องและเคารพ (Esteem Needs) ความต้องการนี้แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การเคารพตนเอง (self-esteem) และการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (recognition from others) ซึ่งรวมถึงความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ความสำเร็จ การได้รับการยอมรับ และสถานะทางสังคม ตัวอย่างเช่น การได้รับการเลื่อนตำแหน่ง การได้รับรางวัลหรือการยกย่อง การมีชื่อเสียงในสาขาอาชีพ การเป็นผู้นำในชุมชน

ระดับที่ 5 ความต้องการความสำเร็จของตนเอง (Self-Actualization Needs) ความต้องการระดับสูงสุดนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ การแสวงหาความหมายในชีวิต การสร้างสรรค์ และการทำให้ความฝันเป็นจริง ตัวอย่างเช่น ศิลปินที่แสวงหาการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความหมาย นักวิทยาศาสตร์ที่มุ่งค้นพบสิ่งใหม่เพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ หรือผู้ที่อุทิศตนเพื่อการกุศล

พื้นที่ทางสังคม (การแข่งขันในสนามประลอง)

ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสได้เสนอแนวคิดพื้นที่ทางสังคมเรื่อง "สนามประลอง" (Field) ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ แข่งขันกันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรและอำนาจ บูร์ดิเยอเปรียบเทียบสนามประลองเหมือนกับเกมที่มีกฎเกณฑ์ ผู้เล่น และรางวัลที่ต้องแข่งขันกัน (ภาณุมาศ อิศริยศไกร, 2565) องค์ประกอบของสนามประลอง ประกอบด้วย

1. ทุน (Capital) บูร์ดิเยอแบ่งทุนออกเป็น 4 ประเภท

ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital) เงิน ทรัพย์สิน ความมั่งคั่ง

ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) การศึกษา ความรู้ ทักษะ รสนิยม

ทุนสังคม (Social Capital) เครือข่ายความสัมพันธ์ การรู้จักคนสำคัญ

ทุนสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) ชื่อเสียง เกียรติยศ การยอมรับ

2. ผู้เล่น (Agents) คือบุคคลหรือกลุ่มที่เข้าร่วมการแข่งขันในสนามประลอง

3. กฎเกณฑ์ (Rules) คือกติกาที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่ทุกคนในสนามเข้าใจและปฏิบัติตาม

ตัวอย่างในสังคมไทย

สนามการศึกษา การแข่งขันเข้าสถาบันการศึกษาชั้นนำ ผู้ที่มีทุนเศรษฐกิจสามารถเรียนพิเศษ มีทุนวัฒนธรรมจากครอบครัวที่มีการศึกษาสูง

สนามการทำงาน การแข่งขันเพื่อตำแหน่งงานที่ดี ผู้ที่มีทุนสังคมจากการรู้จักคนในวงการจะได้เปรียบ

สนามการเมือง การแข่งขันเพื่ออำนาจทางการเมือง ผู้ที่มีทุนเศรษฐกิจและทุนสังคมจะมีโอกาสชนะมากกว่า

ความต้องการตามทฤษฎีมาสโลว์และการแข่งขันในสนามประลองของบูร์ดิเยอมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เมื่อมนุษย์มีความต้องการหลากหลายระดับ แต่ทรัพยากรมีจำกัด จึงเกิดการแข่งขันเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ในระดับความต้องการทางสรีรวิทยาและความปลอดภัย การแข่งขันมักเป็นเรื่องของการอยู่รอดและความมั่นคง ส่วนในระดับที่สูงขึ้น การแข่งขันจะเป็นเรื่องของสถานะ เกียรติยศ และการยอมรับทางสังคม

ความขัดแย้ง (Conflict)

1. นิยามของความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรสองฝ่าย หรือมากกว่า มีความต้องการ เป้าหมาย ความเชื่อ หรือผลประโยชน์ที่แตกต่างกันและไม่สามารถประนีประนอมกันได้ (ขจรจิต บุณนา, 2554) ความขัดแย้งเป็นผลโดยตรงจากการที่ทรัพยากรมีจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์ไม่มีขีดจำกัด

2. สาเหตุของความขัดแย้ง (ลิขิต ชีรเวคิน, 2553)

2.1 การแข่งขันเพื่อทรัพยากรที่จำกัด ทรัพยากรที่จำกัดทั้งทางด้านวัตถุ (เงิน ที่ดิน อาหาร) และไม่ใช่วัตถุ (เวลา ความสนใจ การยอมรับ) ทำให้เกิดการแข่งขันและความขัดแย้ง

2.2. ความแตกต่างทางค่านิยมและความเชื่อ ความแตกต่างในด้านศาสนา วัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง หรือวิถีชีวิต สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งได้

2.3. การรับรู้ที่ต่างกัน การตีความสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือข้อมูลที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง

2.4. ความไม่เท่าเทียมทางสังคม ความแตกต่างในด้านสถานะทางสังคม อำนาจ หรือโอกาสในชีวิต สามารถสร้างความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

3. ประเภทของความขัดแย้ง (วันชัย วัฒนศัพท์, 2537)

3.1 ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ได้แก่ ข้อมูล ขัดกัน ขาดข้อมูล เข้าใจผิด ขาดการสื่อสาร หรือสื่อสารไม่ถูกต้อง สับสนเรื่องหน้าที่ มุมมองต่างกันในเรื่องของข้อมูล

3.2 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ได้แก่ ขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ปรารถนาและ ต้องการ เช่น อำนาจ และตำแหน่งหน้าที่

3.3 ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ได้แก่ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ต่างกัน พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้น ข้ำชาก และวิธีการในการทำสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน เช่น วิธีการทำงานต่างกัน การตัดสินใจต่างกัน

3.4 ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ได้แก่ การแก่งแย่ง โดยเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์เดิม ขัดแย้งเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขัดแย้งเนื่องจากขาดความยุติธรรม

3.5 ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict) ได้แก่ ศาสนา โลกทัศน์หรือความเชื่อต่างกัน การให้ความสำคัญที่ต่างกัน เกณฑ์ ประเมินต่างกัน ภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างกัน ภูมิหลังส่วนบุคคลต่างกันและพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ต่างกัน

4. ระดับความรุนแรงของความขัดแย้ง (Roy J. L. et al., 2012)

4.1 ความขัดแย้งระดับต่ำ (Low-Level Conflict) ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงน้อย สามารถจัดการได้ด้วยการสื่อสารและการเจรจา

4.2 ความขัดแย้งระดับกลาง (Moderate Conflict) ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงปานกลาง ต้องใช้วิธีการแก้ไขที่เป็นระบบมากขึ้น

4.3 ความขัดแย้งระดับสูง (High-Level Conflict) ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงสูง อาจนำไปสู่ความรุนแรงหรือการทำลายล้าง

5. ผลกระทบของความขัดแย้ง

5.1 ผลกระทบเชิงลบ การสูญเสียทรัพยากรและเวลา ความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต การทำลายความสัมพันธ์ การลดลงของประสิทธิภาพการทำงาน ความไม่มั่นคงทางสังคม

5.2 ผลกระทบเชิงบวก การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม การเพิ่มความเข้าใจในมุมมองที่แตกต่าง การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การสร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม การปรับปรุงระบบและกระบวนการ

หลักพุทธสันติวิธี (การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยหลักอริยสัจ 4)

หลักพุทธสันติวิธีนำเสนอแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ โดยมีรากฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หนึ่งในหลักการสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้คือ อริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจเพื่อเข้าถึงปัญญาและคุณธรรม อันจะนำไปสู่การยุติความขัดแย้งอย่างยั่งยืน อริยสัจ 4 ประกอบด้วย

1. กายอริยสัจ คือ การพัฒนาพฤติกรรมทางกายให้มีความสงบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รวมถึงการดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง เพื่อให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติธรรมและเผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยสติ
2. เวทอริยสัจ คือ การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจาและการกระทำให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม ไม่พูดโกหก หลอกลวง ส่อเสียด หรือเพ้อเจ้อ รวมถึงการไม่กระทำการที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีศีลเป็นพื้นฐานจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในการสื่อสารแก้ไขความขัดแย้ง
3. จิตตอริยสัจ คือ การพัฒนาจิตใจให้มีความสงบ มั่นคง และบริสุทธิ์ ด้วยการฝึกสมาธิและเจริญเมตตา เพื่อลดละอคติ ความโกรธ ความเกลียดชัง และความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง การมีจิตที่มั่นคงจะช่วยให้สามารถพิจารณาปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีเหตุผล
4. ปัญญาอริยสัจ คือ การพัฒนาปัญญาให้เข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่ง ทั้งความไม่เที่ยง ความทุกข์ และอนัตตา รวมถึงการเห็นสาเหตุและผลของความขัดแย้งอย่างถ่องแท้ การมีปัญญาย่จะช่วยหาทางออกที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยปราศจากอคติและกิเลส

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ไขความขัดแย้งจึงเป็นการมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงภายในบุคคลเป็นสำคัญ เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาทั้งกาย เวท จิต และปัญญา ย่อมสามารถเผชิญหน้ากับความขัดแย้งด้วยสติปัญญา ความเมตตา และความเข้าใจ ซึ่งจะนำไปสู่การหาทางออกที่สร้างสรรค์และเป็นสันติอย่างแท้จริง

วิเคราะห์ความขัดแย้งผ่านมุมมองซีรีส์ เรื่อง “สงคราม สงัดวัน” (Mad Unicorn)

1. เรื่องราวโดยย่อ

เรื่องราวซีรีส์ “สงคราม สงัดวัน” (Mad Unicorn) ผลงานการประพันธ์และกำกับโดยคุณณฐพล บุญประกอบ เข้าฉายเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2568 บนช่องทาง Netflix มีจำนวนทั้งหมด 7 ตอน ตอนละ 60 นาที บอกเล่าเรื่องราวของตัวละครหลักอย่าง สันติ แซ่ลี ได้รับความนิยมและเป็นกระแสอย่างมากในสังคมไทย

“คุณรู้ไหม ทำไมผมเลือกมาทำธุรกิจเอ็กซ์เพรส ทั้ง ๆ ที่มีแต่คนบอกว่า มันเป็นสนามของยักษ์
ที่ผมโดดเข้ามาทำทั้งหมดนี้ เพราะเหตุผลเดียว “ผมแค้น....”

คำพูดของ “สันติ แซ่ลี” (รับบทโดย ไอซ์ซี - ณฐรัตน์ นพรัตน์) อดีตเด็กแว้นจากต๋อย ผู้มีความทะเยอทะยานและไฟฝันที่จะพาครอบครัวให้หลุดพ้นจากความยากจน สันติพูดภาษาจีนกลางได้อย่างคล่องแคล่ว

เพราะแม่ที่เป็นครูสอนภาษาจีนในโบสถ์เล็ก ๆ บนดอยเคยสอนไว้ และเป็นสิ่งเดียวที่แม่จน ๆ มีให้ลูกชายอย่างเขาได้

หลังจากพลิกฟื้นเหมืองทรายรายใหญ่ของลำปางที่ใกล้ตายจนมีกำไร สันติขอยืมเงินจากเจ้านาย เจ้าแห่งเจ้าของเหมืองทราย ด้วยจำนวนเงินน้ำหนัก 1 กิโลกรัม และเดินทางมุ่งหน้าสู่กรุงเทพฯ โดยเริ่มต้นใช้ภาษาจีนและความฉลาดรอบรู้ทำงานเป็นไกด์บริษัททัวร์นักท่องเที่ยวจีน แต่ดันถูก “จิมมี่” รุ่นพี่ในบริษัททัวร์หลอกเอาค่านายหน้า ปลอมให้เขาขายคอนโดให้เขาเลย สันติเดินทางไปเชียงใหม่ตามคำแนะนำของ “เสี่ยวจาง” ลูกค้าบริษัททัวร์เพื่อไปเสนอขายคอนโด ที่นั่นเขาได้เจอกับ “เจ้าสัวคณิน” (รับบทโดย เอก - ธเนศ วรากุลนุเคราะห์) แห่งคณินกรุ๊ป บริษัทยักษ์ใหญ่เจ้าของธุรกิจมากมาย อีกครั้ง เจ้าสัวคณินเห็นลูกบ้าของสันติในการทำทุกทางเพื่อปิดจ๊อบขายคอนโดก็ยิ่งฟัง

การไปส่งของกลับไปให้แม่ที่อยู่บนดอย ทำให้สันติมองเห็นโอกาสที่จะพลิกชีวิตตัวเองในธุรกิจส่งพัสดุด่วน จึงเสนอโอเคเดียวกับ “เจ้าสัวคณิน” จนได้เปิดบริษัทส่งพัสดุด่วนราคาประหยัด “อีซี่ เอ็กซ์เพรส” ขึ้นมา แต่แล้วในวันที่ฝันของสันติใกล้จะกลายเป็นจริง เจ้าสัวใจหินกลับทรยศตลบทหลังเปลี่ยนให้ “เคน” (รับบทโดย พีช - พชร จิราธิวัฒน์) ลูกชายของตนมารับหน้าที่ซีอีโอของบริษัทแทน

ด้วยแรงกดดัน สันติ จึงตัดสินใจเปิดตัวก่อตั้งสตาร์ทอัพบริษัทส่งพัสดุด่วน “อันเดอร์ เอ็กซ์เพรส” ขึ้นมาโดยร่วมมือกับ “เสี่ยวหยู” (รับบทโดย เจนเย่ - เมธิกา จิรนราทธร) นักการเงินสาวสวยผู้มีไหวพริบเฉียบแหลมเรื่องการทำให้เงินออกงาม ซึ่งเขาได้รู้จักเธอโดยบังเอิญตอนเป็นไกด์ทัวร์ท่องเที่ยวจีน และ “รู่เจีย” (ดร.พลัง โลกศิลป์) อัจฉริยะด้านการเขียนโค้ดผู้มีบุคลิกต่อต้านสังคม เพื่อหวังจะแก้แค้น “เจ้าสัวคณิน” ที่หักหลังเขาดังคำที่พูดเอาไว้ว่า “เฮีย.. มึงจำคำกูไว้เลยนะ กูจะเปิดของกูเอง กูจะเปิดให้ใหญ่กว่ามึง 10 เท่า แล้วกูจะกลับมาเหยียบหน้ามึง” (MGRONLINE, 2568)

2. วิเคราะห์ความขัดแย้งที่พบ จากซีรีส์เรื่อง "สงคราม ส่งด่วน"

เรื่อง "สงคราม ส่งด่วน" นำเสนอภาพความขัดแย้งที่เข้มข้นในโลกธุรกิจการขนส่ง โดยมี สันติ ชายหนุ่มผู้ยากจนเป็นตัวละครหลัก ซึ่งเขาพยายามสร้างฐานะและความร่ำรวยด้วยการเปิดกิจการขนส่งของตนเองอย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งครั้งใหญ่คือการที่สันติถูก เจ้าสัวคณิน อุปถัมภ์กิจการของเขาไป ทำให้สันติเกิดความแค้นและตั้งใจจะเปิดธุรกิจขนส่งเพื่อเอาชนะเจ้าสัวคณินให้ได้ ความขัดแย้งหลัก ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง ได้แก่

2.1 การวิเคราะห์ความขัดแย้งของสันติ แซ่ลี

2.1.1 ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ความขัดแย้งด้านข้อมูลเกิดขึ้นเมื่อมีข้อมูลขัดกัน ขาดข้อมูล เข้าใจผิด หรือมีการสื่อสารที่ไม่ถูกต้อง สำหรับสันติ ความขัดแย้งด้านข้อมูลปรากฏชัดเจนใน "สงครามราคา" ที่เขากำหนดกลยุทธ์ลดราคาค่าขนส่งจาก 25 บาทเหลือเพียง 19 บาท เพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดจาก Easy Express แม้ว่านี่จะเป็นกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน แต่ก็สร้างความกังวลอย่างมากให้กับ เสี่ยวหยู ซึ่งเป็นหุ้นส่วนทางการเงินของเขา เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจะทำให้เงินทุนไม่พอ การตัดสินใจของสันติในการลดราคาอย่างรุนแรงนี้ ไม่ได้มาจากการประเมินข้อมูลทางการเงินอย่างรอบคอบร่วมกับ เสี่ยวหยูในตอนแรก แต่มาจากการเชื่อมั่นของเขาว่าจะเป็นการดึงดูดลูกค้าและทำให้ธุรกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ สันติใช้กลยุทธ์ให้ข้อมูลเท็จเรื่องเที่ยวบินเพื่อรอดพ้นจากการทำลายของคณินกรุ๊ป ซึ่งถือเป็นการจัดการกับความขัดแย้งด้านข้อมูลเช่นกัน.

2.1.2 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์มักเกี่ยวข้องกับการแย่งชิงทรัพยากร อำนาจ หรือตำแหน่งหน้าที่ ความขัดแย้งหลักของสันติใน ซีรีส์นี้คือความแค้นส่วนตัวของสันติที่ถูกเจ้าสัวคณินหักหลังและอุปกิจการ Easy Express ไป จุดเริ่มต้นจากความรู้สึกถูกโกงนี้ พัฒนาไปสู่การแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง สันติก่อตั้งบริษัท Thunder Express ขึ้นเพื่อเอาชนะเจ้าสัวคณินให้ได้ ฝ่ายเจ้าสัวคณินและเคน (ลูกชาย) ก็พยายามทุกวิถีทางในการขัดขวางและทำลายกิจการของสันติ ไม่ว่าจะเป็นการส่งพัสดุปลอมมาท่วมคลัง การเล่นแง่กับเจ้าของตลาดเพื่อไม่ให้สันติเช่าพื้นที่ หรือการพยายามตัดทางขนส่งที่สนามบิน การที่สันติต้องหาเงินทุนมหาศาลเพื่อแข่งขันกับ Easy Express ที่มีทุนเศรษฐกิจเหนือกว่าก็เป็นผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง.

2.1.3 ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์เกิดจากบุคลิกภาพ พฤติกรรม หรือวิธีการที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ สันติเผชิญกับความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์หลายมิติ ดังนี้

กับพนักงานใน Thunder Express การลดเงินเดือนเพื่อรับมือสงครามราคาทำให้พนักงานไม่พอใจและประท้วง นอกจากนี้ยังมีปัญหาการโกงค่าใช้จ่ายของพนักงาน และการที่ ลินุก ซึ่งเป็นสายลับ แอบส่งข้อมูลให้เคนเพื่อนำเงินไปรักษาแม่ สันติในฐานะ CEO ต้องเผชิญกับการต่อต้านและความไม่ไว้วางใจจากลูกน้อง.

กับพ่อ สันติมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีกับพ่อ เนื่องจากช่วงวัยรุ่นเขา มักสร้างปัญหา และพ่อของเขามักใช้วาจารุนแรงหรือทำร้ายร่างกาย แม้ต่อมาสันติจะพยายามแก้ไขความสัมพันธ์ด้วยการนำเงินไปให้พ่อ แต่รอยร้าวในอดีตยังคงอยู่

กับธง (น้องชาย) ธงมักก่อเรื่องและทำให้สันติผิดหวัง มีความไม่เข้าใจกันในครอบครัว สะท้อนจากเหตุการณ์ที่ธงพยายามเตือนสติสันติด้วยการวางกระสุนปืน ธงยังแสดงความไม่พอใจที่สันติไล่เพื่อนของพวกเขาออก

กับเสี่ยวหยู (หุ้นส่วน) เกิดความเข้าใจผิดเมื่อ สันติเข้าใจผิดว่าเสี่ยวหยูต้องการขายหุ้นและบริษัทเพื่อกลับไปแต่งงาน ในขณะที่แท้จริงแล้วเสี่ยวหยูเสียสละขายหุ้นของตนเองเพื่อนำเงินมาช่วยพยุงบริษัท ความสัมพันธ์ของทั้งคู่เต็มไปด้วยความตึงเครียดและไม่เข้าใจกันในเรื่องส่วนตัวและเรื่องธุรกิจ

2.1.4 ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างมีต้นกำเนิดมาจากระบบหรือโครงสร้างทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม สันติเป็นตัวละครที่มาจากครอบครัวยากจน ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสังคมที่จำกัดโอกาส เขาต้องเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและอำนาจ เมื่อต้องแข่งขันใน "สนามประลอง" ของอุตสาหกรรมขนส่งด่วนเจ้าสัวคณินและ Easy Express มี "ทุนเศรษฐกิจ" และ "ทุนสังคม" มหาศาล ซึ่งทำให้พวกเขามีอำนาจในการควบคุมตลาดและใช้กลยุทธ์ที่รุนแรงเพื่อขัดขวางธุรกิจของสันติ การที่คณินกรุปสามารถ "อุปกิจการ" ของสันติไปได้ตั้งแต่แรก และต่อมาก็ใช้กลไกของตลาดและเครือข่ายสัมพันธ์ (เช่น เจ้าของตลาด, เจ้าของสนามบิน) เพื่อบีบให้ Thunder Express ไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ ล้วนเป็นตัวอย่างของความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่สันติ ในฐานะผู้ประกอบการรายใหม่และมาจากชนชั้นที่ด้อยกว่า ต้องเผชิญ

2.1.5 ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Value Conflict) ความขัดแย้งด้านค่านิยมเกิดจาก

ความแตกต่างในด้านศาสนา วัฒนธรรม อุดมการณ์ หรือการให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน วิเคราะห์ผ่านมุมมองพุทธสันติวิธี ความขัดแย้งที่ปรากฏในชีริส ที่เกิดจากการขาดการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 สันติ แม้จะมีความทะเยอทะยานและต้องการประสบความสำเร็จ แต่การกระทำของเขาส่วนหนึ่งยังคงอยู่ภายใต้แรงขับเคลื่อนจากความแค้นและความโกรธ การขาดศีลภาวนา (Moral Development) แม้จะพยายามสร้างธุรกิจ สันติก็เคยใช้กลยุทธ์ที่ขาดจริยธรรม เช่น การจ้างคนมาต่อแถวเพื่อสร้างภาพ ซึ่งขัดกับหลักความซื่อสัตย์การขาดจิตภาวนา (Mental Development) สันติเริ่มต้นด้วยความแค้นและความโกรธเจ้าสัวคณินอย่างมาก และบางครั้งตัดสินใจด้วยอารมณ์โมโห เช่น การเผาพิศดูลอมกลางแจ้ง หรือการปนาฬิกาของคณินทิ้ง สิ่งเหล่านี้แสดงถึงการขาดการควบคุมอารมณ์และสติ การขาดปัญญาภาวนา (Wisdom Development) การแข่งขันในชีริสส่วนใหญ่เป็นแบบ "แพ้-ชนะ" (Zero-sum game) แม้สันติจะมีความฉลาดในการวางแผน แต่ปัญญาที่ใช้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นปัญหามุ่งใช้ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะ ไม่ใช่เพื่อสร้างสันติภาพร่วมกันหรือหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สรุปความขัดแย้งที่สันติ แซลิ เผชิญในชีริส "สงคราม ส่งด่วน" เป็นภาพสะท้อนที่ซับซ้อนของความขัดแย้งในยุคปัจจุบัน แรงขับเคลื่อนจากความต้องการทางกายภาพ ความปลอดภัย การยอมรับ และการบรรลุศักยภาพส่วนบุคคล ได้ผลักดันให้เขาก้าวเข้าสู่ "สนามประลอง" ทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งของสันติไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการแข่งขันทางธุรกิจ (ผลประโยชน์, ข้อมูล) หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังหยั่งรากลึกในปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม และสะท้อนถึงการขาดการพัฒนาภายในตามหลักพุทธสันติวิธี (ภาวนา 4) ทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา การวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การแก้ไขความขัดแย้งที่ยั่งยืนนั้น ไม่ใช่เพียงแค่การจัดการอาการ แต่ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาตนเองภายในด้วย

3. การวิเคราะห์เรื่องราวที่ปรากฏในชีริส "สงคราม ส่งด่วน" (Mad Unicorn) ตามกรอบทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

รากเหง้าของความขัดแย้งเกิดจาก ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดของทรัพยากร ส่งผลให้เกิดการแข่งขันและการต่อสู้ในทุกระดับของสังคม ความขัดแย้งในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ไม่ใช่แค่การต่อสู้เพื่อทรัพยากรทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงการแข่งขันเพื่อข้อมูล เทคโนโลยี และความสนใจของสาธารณชน

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ทฤษฎีนี้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ระดับจากพื้นฐานที่สุดไปสู่ระดับสูงสุด ประกอบด้วย

3.1.1 ความต้องการทางสรีรวิทยา (Physiological Needs) สันติมาจากครอบครัวที่ยากจน ทำให้ความต้องการพื้นฐานด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย และความมั่นคงเป็นแรงผลักดันหลักของเขา ชีริสแสดงให้เห็นถึงวัยเด็กที่ยากลำบากของสันติ ซึ่งบางครั้งถึงกับต้อง ออกล่าสัตว์ด้วยหนังสติ๊กเพื่อประทังชีวิต และเคยต้อง อดมื้อกินมื้อ เขาจำฝังใจว่าคนจนอย่างเขาต้องซื้อของแพงกว่าคนในเมืองเพราะต้นทุนค่าขนส่ง เขาถึงขั้นต้อง แบ่งคุกกี้ที่ซื้อมาเพื่อประทังชีวิต เพราะค่าส่งแพงเกินกว่าเงินที่เขา มี ประสบการณ์เหล่านี้หล่อหลอมให้เขาต้องการมีฐานะที่ร่ำรวย เพื่อให้พ้นจากความยากจน

3.1.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความปลอดภัยของสันติ สะท้อนผ่านความปรารถนาที่จะมีกิจการเป็นของตัวเอง เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินและหลุดพ้นจากวงจร

ความยากจน การที่เขาถูก เจ้าสัวคณินหักหลังและสูญเสียกิจการ "อีซี เอ็กซ์เพรส" ไป เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้สันติเกิดความแค้นและตัดสินใจสร้างธุรกิจ "ธันเดอร์ เอ็กซ์เพรส" ขึ้นมาด้วยตัวเอง เพื่อความมั่นคงในอาชีพและชีวิตของเขาเอง เขาสัญญากับแม่ว่าจะส่งเงินให้ทุกเดือน และให้ธันน้องชายดูแลแม่ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว

3.1.3 ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) แม้ว่าแรงขับเคลื่อนหลักจะเป็นความแค้นและการอยากรวย แต่สันติก็แสดงให้เห็นถึงความต้องการนี้ผ่านความสัมพันธ์กับครอบครัว

ครอบครัว เขารักแม่และน้องชาย (ธง) และต้องการให้พวกเขาหลุดพ้นจากความยากจน เขากลับไปหาพ่อเพื่อซื้อบ้านให้แม่ แม่จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับพ่อในอดีต เขาก็ยังพยายามทำหน้าที่ของลูกชายที่ดี เขาบอกแม่ว่าความฝันของเขาคือซื้อบ้านและพาแม่กับน้องชายมาอยู่ด้วยกัน และในท้ายที่สุดเขาก็สามารถพาแม่มาเห็นโรงงานที่เขาสร้างขึ้นมาได้

เพื่อนร่วมงาน/ทีม การสร้าง "ธันเดอร์ เอ็กซ์เพรส" ไม่ใช่แค่การทำธุรกิจ แต่เป็นการสร้างทีมที่เขาต้องพึ่งพา ความสัมพันธ์กับเสี่ยวหยูและรู่เจีย แสดงให้เห็นถึงการทำงานร่วมกัน การสนับสนุน และความไว้วางใจ เขายังได้เพื่อนเก่าอย่างบอมและน้องชายมาช่วยงาน แสดงถึงความเป็นพวกพ้อง

ความสัมพันธ์ส่วนตัว แม้จะมีความเข้าใจผิดกับเสี่ยวหยู แต่การที่เสี่ยวหยูเสียสละเงินส่วนตัวเพื่อช่วยบริษัทก็เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันต่อบริษัทและพนักงาน

3.1.4 ความต้องการการยกย่องและเคารพ (Esteem Needs) ความต้องการนี้เป็นแรงผลักดันสำคัญของสันติ

ความแค้นและการพิสูจน์ตนเอง จุดเริ่มต้นของธุรกิจขนส่งของสันติ คือ ความแค้นที่ถูกเจ้าสัวคณินโกง เขาต้องการ สร้างธุรกิจของตนเองให้ใหญ่กว่าเจ้าสัวคณิน 10 เท่า และกลับมาเหยียบหน้าอีกฝ่าย การที่เจ้าสัวคณินดูถูกเขาว่าเป็นแค่ "แมลงวัน" ยิ่งทำให้สันติต้องการพิสูจน์ตัวเองและได้รับความเคารพ

ความสำเร็จและชื่อเสียง การสร้าง "ธันเดอร์ เอ็กซ์เพรส" ให้ประสบความสำเร็จและเป็นหนึ่งในตลาด ตอบสนองความภาคภูมิใจและความมั่นใจของเขา การแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด การใช้กลยุทธ์สงครามราคา และการพยายามเอาชนะคู่แข่งล้วนแสดงถึงความต้องการการได้รับการยอมรับและสถานะทางสังคม การที่เขาไม่ยอมเป็นลูกน้องใครอีกแล้ว เพราะเชื่อว่าจะไม่รวยได้ เป็นส่วนหนึ่งของแรงขับเคลื่อนนี้ การที่เขาพูดในที่สาธารณะว่าตัวเองคือ "เด็กดอย" แต่ประสบความสำเร็จ ก็เป็นการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในตนเอง

3.1.5 ความต้องการความสำเร็จของตนเอง (Self-Actualization Needs) นอกเหนือจากความแค้นและความอยากรวย สันติยังแสดงออกถึงความต้องการนี้

การบรรลุศักยภาพสูงสุด แรงผลักดันในการสร้างธุรกิจขนส่งของตนเองให้เติบโตและเป็นหนึ่งสามารถมองได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มที่และทำให้ความฝันเป็นจริง เขาไม่ได้ต้องการแค่รวย แต่ต้องการสร้างระบบขนส่งที่เปลี่ยนแปลงวงการ และช่วยให้คนยากจนเข้าถึงบริการที่เท่าเทียม

การสร้างสรรคและนวัตกรรม การคิดค้นกลยุทธ์ใหม่ ๆ เช่น การปรับราคาค่าส่งให้ถูกที่สุดเหลือ 19 บาท และ บริการรับพัสดุถึงหน้าบ้านโดยไม่มีขั้นต่ำ แสดงถึงความสามารถในการคิดนอกกรอบและการ

สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในธุรกิจขนส่ง การที่เขาเชื่อมั่นว่าไอเดียของเขาจะช่วยให้คนบ้านนอกเข้าถึงโอกาสเท่าคนในเมือง แสดงถึงวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่าแค่ผลกำไรส่วนตัว

การเอาชนะความท้าทายเพื่อการเติบโต การที่เขายืนหยัดสู้แม้จะโดนกลั่นแกล้ง ถูกหักหลัง หรือเผชิญหน้ากับอุปสรรคนานาประการ โดยไม่ยอมแพ้ และมุ่งมั่นที่จะเป็น "คนสุดท้ายที่ยืนอยู่" แสดงถึงการแสวงหาการเติบโตและบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของเขา การที่บริษัทของเขาสามารถ ระดมทุนได้ถึง 30,000 ล้านบาท และขยายบริการครอบคลุมทั่วประเทศ ถือเป็นการบรรลุความสำเร็จสูงสุดตามศักยภาพของเขา

สรุปแล้ว แรงขับเคลื่อนของสันติในซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" มีรากฐานมาจากความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดและความปลอดภัย และพัฒนาไปสู่ความต้องการทางสังคม การยอมรับ และการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง

4. การวิเคราะห์เรื่องราวที่ปรากฏในซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" (Mad Unicorn) ตามกรอบทฤษฎีพื้นที่ทางสังคม "สนามประลอง" ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu)

บูร์ดิเยอเปรียบเทียบสังคมเป็น "สนามประลอง" ที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ แข่งขันกันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรและอำนาจ โดยมี "ทุน" 4 ประเภทเป็นองค์ประกอบหลัก ดังนี้

4.1.1 ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital)

เจ้าสัวคณินและ Easy Express มีทุนเศรษฐกิจมหาศาล ทำให้พวกเขามีอำนาจในการควบคุมตลาด การซื้อกิจการ หรือแม้แต่การใช้กลยุทธ์ราคาที่สูงแรง ตัวอย่างเช่น เจ้าสัวคณินสามารถเสนอซื้อทรายในราคาถูก ธุรกิจใน Easy Express ของสันติไป และสามารถเพิ่มทุนมหาศาลเพื่อลดสัดส่วนหุ้นของสันติได้

สันติ ต้องพยายามระดมทุนเพื่อต่อสู้ในสนามนี้ โดยเริ่มต้นจากการเก็บเงิน 50,000 บาทจากการขายทราย ต่อมาใช้เงิน 1 ล้านบาทที่เก็บมาได้แลกกับรายชื่อคอนโด 40 ห้อง และภายหลังบริษัท Thunder Express ก็สามารถระดมทุนได้ถึง 30,000 ล้านบาท แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสร้างทุนเศรษฐกิจของตนเอง.

4.1.2 ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ในเรื่องนี้ ทุนวัฒนธรรมปรากฏผ่าน ความรู้ความเข้าใจในธุรกิจและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

สันติ มีความรู้ด้านการขนส่งจากการไปสำรวจที่จีน รวมถึงความสามารถในการใช้ภาษาจีนได้อย่างคล่องแคล่วซึ่งเป็นสิ่งที่แม่ของเขาสอนไว้

รู่เจีย มีความรู้ความสามารถด้านการเขียนโค้ดและระบบ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในธุรกิจขนส่งยุคใหม่

4.1.3 ทุนสังคม (Social Capital)

เจ้าสัวคณิน มีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง เช่น การรู้จักเจ้าของตลาดและเจ้าของสนามบิน ซึ่งเขาใช้เพื่อขัดขวางธุรกิจของสันติ

สันติ เองก็พยายามสร้างทุนสังคมเช่นกัน ผ่านการผูกมิตรกับเสี่ยเดชเพื่อขยายเครือข่ายขนส่งในภาคอีสาน และการกลับมารวมตัวกับเพื่อนสมัยเด็กอย่างบอมเพื่อช่วยงานใน Thunder Express รวมถึงการที่เสี่ยหวงใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจอลิส หวัง เพื่อกู้ยืมเงินมาช่วยบริษัท

4.1.4 ทุนสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) ทุนสัญลักษณ์หมายถึง ชื่อเสียง เกียรติยศ และการยอมรับ

สันติ พยายามสร้างชื่อเสียงให้กับ Thunder Express ด้วยการเอาชนะ Easy Express และการเปิดตัวแคมเปญต่าง ๆ เช่น การลดราคาค่าขนส่งเหลือ 19 บาท และการเปิดตัวแคมเปญ Next Day Delivery เขายังพยายามพิสูจน์ตัวเองเพื่อเป็นที่ยอมรับ และเพื่อลบล้างความแค้นที่โดนหักหลัง

เคน ลูกชายของเจ้าสัวคณิน รู้สึกกดดันที่ถูกเปรียบเทียบกับพ่อและไม่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการการยกย่องเคารพตนเองและการยอมรับจากผู้อื่นที่ยังไม่ได้รับการเติมเต็ม จึงนำไปสู่การกระทำที่มุ่งทำลายคู่แข่ง

การจ้างคนมาต่อแถว เพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าตลาดเติบโต และ การเผด็จพลอมเป็นการประกาศสงคราม ล้วนเป็นการใช้ทุนสัญลักษณ์เพื่อแสดงอำนาจและสร้างการรับรู้ในตลาด

การแข่งขันในสนามประลองของอุตสาหกรรมขนส่งด่วนในซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" สะท้อนให้เห็นว่าผู้เล่นแต่ละฝ่ายใช้ทุนที่มีอยู่เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งหลายมิติ ทั้งด้านผลประโยชน์ ข้อมูล และความสัมพันธ์

การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธี หลักภavana 4 เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง

หลักพุทธสันติวิธีมุ่งเน้นการแก้ไขความขัดแย้งที่รากเหง้าคือจิตใจของมนุษย์ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ให้มีเมตตา กรุณา และปัญญา ผ่าน ภavana 4 เพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน ภavana 4 ประกอบด้วย 1) กายภavana 2) สีลภavana 3) จิตตภavana 4) ปัญญาภavana (Wisdom Development) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การประยุกต์ภavana 4 กับความขัดแย้งในซีรีส์

1. กายภavana (Physical Development) การพัฒนาพฤติกรรมทางกายให้สงบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง เพื่อให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติธรรมและเผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยสติ

ปัญหาที่พบในซีรีส์ สันติทำงานหนักจนร่างกายอ่อนล้าและเกือบหมดสติ ซึ่งแสดงถึงการละเลยกายภavana และอาจส่งผลต่อการตัดสินใจภายใต้ความเครียด การหักโหมทำงานโดยไม่ดูแลสุขภาพกายอาจทำให้ประสิทธิภาพในการใช้ทุนทางวัฒนธรรม (ความรู้ด้านการบริหารจัดการ) และ ทุนเศรษฐกิจ (การทำกำไร) ลดลงในระยะยาว

แนวทางการแก้ปัญหา สันติ ควรเรียนรู้ที่จะรักษาสมดุลระหว่างการทำงานหนักกับการดูแลสุขภาพ ร่างกายการมีร่างกายที่แข็งแรงจะช่วยให้มีสติในการตัดสินใจมากขึ้นเมื่อเผชิญหน้ากับความกดดันใน สนามประลอง ของธุรกิจขนส่ง องค์กร ควรส่งเสริมสวัสดิภาพและสุขภาพกายของพนักงาน การดูแลพนักงานให้มีสุขภาพดีจะลดความขัดแย้งภายในองค์กรที่เกิดจากความไม่พอใจเรื่องสภาพการทำงานที่หนักเกินไป

2. สีลภavana (Moral Development) การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจาและการกระทำให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม ไม่พูดโกหก หยาบคาย หรือกระทำการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีศีลเป็นพื้นฐานจะสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ

ปัญหาที่พบในซีรีส์ เจ้าสัวคณินและเคน ใช้กลยุทธ์ที่ขาดจริยธรรม เช่น การอุบายกิจการของสันติ การส่งพัสดุปลอมมาท่วมคลัง การขัดขวางธุรกิจโดยใช้อำนาจและเส้นสาย ซึ่งเป็นการบ่อนทำลาย ทุนสัญลักษณ์

(ชื่อเสียง) และ ทุนสังคม (ความสัมพันธ์ที่ดี) สันติ เคยจ้างคนมาต่อแถวเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่บิดเบือน และ พนักงานบางคนโกงค่าใช้จ่าย ซึ่งก่อให้เกิด ความขัดแย้งด้านข้อมูล (การบิดเบือนความจริง) และ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (ความไม่ไว้วางใจภายในองค์กร)

แนวทางการแก้ปัญหา ผู้บริหารและองค์กร ควรยึดมั่นในหลักจริยธรรมและความซื่อสัตย์เสียวยุติที่เสียสละเพื่อบริษัทแม้ถูกเข้าใจผิด และรู้เจียที่ไม่ยอมรับพนักงานที่โกหกเรื่องเล็กน้อย เป็นตัวอย่างที่ดีของการให้คุณค่ากับความซื่อสัตย์ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้าง ทุนสังคม ที่แข็งแกร่ง (ความไว้วางใจภายในทีม) ภาครัฐหรือสมาคมธุรกิจควรส่งเสริมและบังคับใช้กฎระเบียบที่ส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรม เพื่อลด ความไม่เท่าเทียมทางสังคม และ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

3. จิตตภาวนา (Mental Development) การฝึกฝนจิตใจให้สงบ มีสมาธิ และควบคุมอารมณ์ เพื่อเผชิญสถานการณ์ขัดแย้งอย่างมีสติและเหตุผล แทนที่จะตอบสนองด้วยความโกรธ ความกลัว หรืออิจฉา

ปัญหาที่พบในซีรีส์ สันติ เริ่มต้นด้วยความแค้นและโกรธเจ้าสัวคณินอย่างมาก และบางครั้งแสดงออกถึงความโมโหใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ เช่น การเผาพัสดูปลอมกลางแจ้ง และการปนาฬิกาความแค้นนี้เป็นแรงผลักดันหลักที่ทำให้สันติไม่ "สันติ" เคน เต็มไปด้วยความกดดันและความไม่พอใจจากการถูกเปรียบเทียบกับพ่อ ซึ่งแสดงถึงการขาดการควบคุมอารมณ์และสติ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ และ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

แนวทางการแก้ปัญหา ระดับบุคคล สันติและเคนควรฝึกจิตใจให้สงบ ระวังความโกรธและความแค้น การมีจิตที่มั่นคงจะช่วยให้มองเห็นปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีเหตุผล เสียหาย เป็นตัวอย่างที่แสดงจิตใจที่สงบและมองสถานการณ์อย่างมีเหตุผล ระดับองค์กร ควรส่งเสริมการฝึกสติและการจัดการอารมณ์ให้กับพนักงานและผู้บริหาร เพื่อลดความขัดแย้งภายในที่เกิดจากอารมณ์และพฤติกรรมส่วนบุคคล

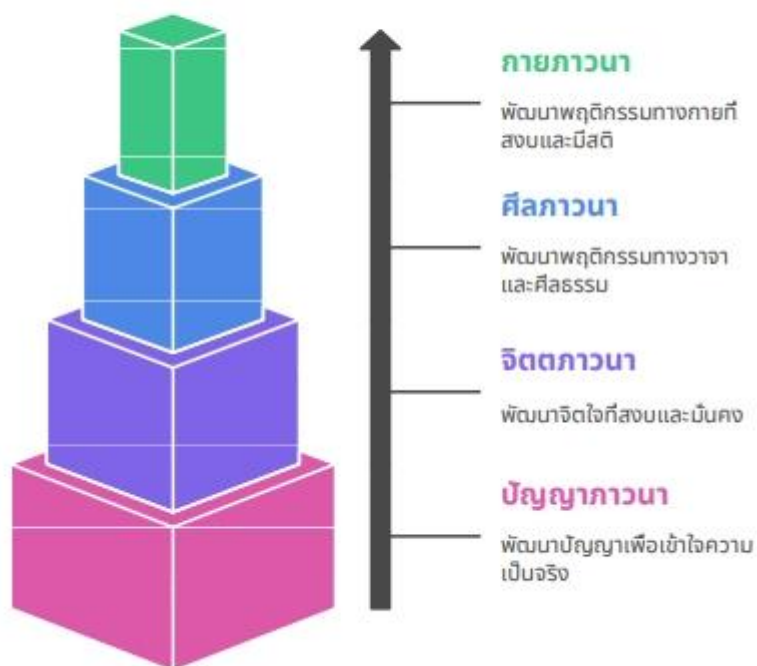
4. ปัญญาภาวนา (Wisdom Development) ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง รวมถึงสาเหตุและผลของความขัดแย้งอย่างแท้จริง เพื่อหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (Win-Win Solution) โดยปราศจากอคติและกิเลส

ปัญหาที่พบในซีรีส์ การแข่งขันส่วนใหญ่เป็นแบบ "แพ้-ชนะ" (Zero-sum game) โดยแต่ละฝ่ายพยายามทำลายอีกฝ่าย เช่น สงครามราคาที่สันติใช้ เจ้าสัวคณินเชื่อว่า ความจนทำให้คนทำได้ทุกอย่าง ซึ่งเป็นมุมมองที่ขาดปัญญาในการมองเห็นภาพใหญ่และผลกระทบของการทำลายผู้อื่น สถานการณ์ที่สันติแก้ปัญหาด้วยการให้ข้อมูลเท็จเรื่องที่ยวบยาบ แสดงให้เห็นถึงปัญญาในการวางกลยุทธ์เพื่อการต่อสู้ ไม่ใช่เพื่อการสร้างสันติภาพร่วมกัน

แนวทางการแก้ปัญหา ผู้เล่นในสนามประลอง ควรมี ปัญญาภาวนา ในการมองเห็นปัญหาแบบองค์รวม และแสวงหาทางออกที่สร้างคุณค่าร่วมกัน (Win-Win Solution) การที่สันติยอมลดทิฐิและขอความช่วยเหลือจากเสียหาย หรือการที่รู้เจียแบ่งหุ้นให้พนักงาน เป็นแนวทางที่เริ่มมองถึงประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างคุณค่าร่วมกัน ภาครัฐและสังคม ควรส่งเสริมการศึกษาที่เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและการมองเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

องค์ความรู้ใหม่

การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยหลักพุทธสันติวิธี

สรุป

ความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ "สงคราม สงค์วน" โดยใช้ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ทฤษฎีพื้นที่ทางสังคมของบูร์ดิเยอ และ หลักพุทธสันติวิธี ความขัดแย้งของตัวละครหลักอย่างสันติ แซ่ลี มีรากฐานมาจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และการแข่งขันช่วงชิงทรัพยากรใน "สนามประลอง" ทางธุรกิจ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีหลากหลายมิติ ทั้งด้านข้อมูล ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ โครงสร้าง และค่านิยม สาเหตุของความขัดแย้งเหล่านี้เกิดจากการขาดการพัฒนาตาม หลักภาวนา 4 (กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา) จึงได้เสนอ หลักพุทธสันติวิธี เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ผ่านการพัฒนาตนเองภายในเพื่อสร้างสันติภาพที่แท้จริง ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีในสถานการณ์ความขัดแย้งทางธุรกิจในโลกแห่งความเป็นจริง หรือการขยายการวิเคราะห์ไปสู่สื่อบันเทิงประเภทอื่น ๆ ที่สะท้อนความขัดแย้งทางสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ขจรจิต บุณนาค. (2554). ความขัดแย้ง VS ความรุนแรง. วารสารนักบริหาร, 31(3), 136-144.

- ฐานิดา บุญวรรณ. (2565). ความไม่เท่าเทียมทางสังคม. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุศรินทร์ เลิศขลิทสกุล. (2565). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภาณุมาศ อีสริยศไกร. (2565). เกมคือโลก โลกคือเกม: การช่วงชิงอำนาจในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยแนวดิสโทเปีย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2553). ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 8(1), 8-22.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2537). ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ออฟเซต.
- สุนทรี่ พรหมเมศ. (2564). ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Deutsch, M. (1973). The resolution of conflict: Constructive and destructive processes. Yale: Yale University Press.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. Journal of Peace Research, 6(3), 167-191.
- Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. New York: Harpers and Row.
- MGRONLINE. (2568). เรื่องย่อซีรีส์ไทย “สงคราม ส่งด่วน (Mad Unicorn)”. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2568 จาก <https://mgronline.com/drama/detail/9680000051794>
- Roy J. L. et al. (2012). Essentials of Negotiation (4th Edition). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.